

BAKKALCHO

4ki Diri Kiiru 51 Birra / Tikimit 28, 2017 M.D

Hamuse

Waaga 10.00 birra

Itophiyu buxima sharramatenni rosicho ikkanno guma borreessiissino

Abbech Maatewoos

Addis Ababa:- Itophiyu sa'u lee dirrara hude sharramate ragaanni rosicho adhinanni guma borreessiissinota IFDR xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (D/r) egensiisino.

Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (D/r) tenne lamala giddo harisa hananfooni "Hudetenni co'itte ikkitino kalqe kalaqa" yaamantino songo aana assino hasaawinni xawisino garinni; Itophiyu buxima ajishatenna sagalet bayirroonye buuxisate loosinni jawa loossa gumultanni afantanno.

Baxxinhunni qamadete latishshi loossanni woloottaho rosicho ikkitara dandiitanno gibrinna loossa yannaasincho ikkitino doogonni gumultanni noota coyi' rino.

Dooramino sirchi shiqisho anjenna gibrinna waaco shiqisho anje jifo ikkitinota kayise; sa'u dirrara Itophiyu gibrinna woyyaambe aana illacha uyte loosasenna moolle dandiitanno gidubba

Qoola...7

ሲዳሞ ባንክ
Sidama Bank
Together we can!

Sidaamu Baanke G.M yama iilitino tekinolojete deerrimni Koor Baankinge tekinoloje loosu aana hosiisatenni owaatamaano woyyaabbino hayyonna owaatate qixxaabbino. Ikkinohura, ki'nc maa agadhitananniya! Qooxeessi'nera afantanno Sidaamu Baanke sumara hadhime Sidaamu Baanke Gutanne!! Baankenke uytanno addi sunqote shallago;

- Furra Meento Addi Suuqo
- Wolluuma Wodellu Addi Suuqo
- Osoo, Qaqqanilla Addi Suuqo

Teesonke

+2511146 29609
+2519441 19303

Poostu Saasne Kiiru-565
E-meete-Info@sidamabanksc.com
Feesi-Banke= www.Sidamabanksc.com
Bilchattate Doorahi Sidaamu Baanke G.M

SIDAAMU BAANKE Mitteenni Dandiineemmo!!
Sidama Bank S.C.

Qoqqowoho dagoomu beeqqonni 1.6 biliyoone birra fulo assine ga'labbote uurrinshuwa ijaarroonnita xawinsi

Amsaalu Felleqe

Hawaasa:- Sidaamu qoqqowira dagate beeqqo kaajjishatenni woxu fushshaata assineenna xaa geeshsha 1.6 biliyoone birrinni ga'labbote uurrinshuwa ijaarroonnita Qoqqowu Keerunna Ga'labbote Biiru egensiisu.

Qoola...7

Seeriweelo beenzilete daddalonna adhinoonni qaafa

Qoola 7

Amma`note uurrinshuwa dandaamate odeessishsha kaajjishate aana loosa hasiissannonsata xawinsi

Abbech Maatewoos

Addis Ababa:- Amma`note massagaanonna uurrinshuwa dandaamate odeessishsha kaajjishanna sodhino laooshshe bidde assate aana loosa hasiissannonsata xawinsi.

Keeru ministirchi kalaa Binnaalf Anduaalem barete aana xawisino garinni; amma`note uurrinshuwa dandaamate odeessishsha jawaachishanna qansootu mimmitoho hedatenni heedhanno gede qara qeechansa fula hasiissanno.

Amma`no hallanyootunna dagoommate balchoomanna akatooma suwisate dhuki noosenna harunsaanote widoonnino jawu waagi noose yinohu ministirchu; ikkolla Ikkininna amma`note badooshshubba korkaatinni dagoomu mereero baca babbadamoooshshubbanna kiphu ka`anna wodanchinanni yino.

Amma`no mittimmatenna kaajjillu buicho

ikkitar dandiitannote gede baala kiphonna gibbo jawaachishara dandiitannota buuxise; babbaxxitino hunano wolquwa sodhino

mashalaqqe tuqisatenni dagoomu keere booreessitanna la`nannitano xawisino.

Baalanti amma`note uurrinshuwa dandaamate odeessishsha jawaachisharanna qansootu mimmitoho hedatenni heedhanno gede assa hasiissannota xawisatenni; uurrinshuwa ayyaanaame irko assatenni dagoomu mereero mittimma jawaachishatenni qara qeechansa fula hasiissannonsata qummeessino. IFDR pirezidaantichi ambaasaadder Taayye Atsiqesillaase fanote hasaawa assi yannara xawisino garinni; amma`note uurrinshuwa mitteenni hee`rate balchoomanna dagoomitte xaadooshshuwa kaajjishatenni keeru loosira qeechansa fula hasiissanno. Xaa yannara kalqete aana kakkachimmatenna badooshshu hedo mitteenni hee`rate mitiimma ikkitanni daggino yiinohu pirezidaantichu; amma`note uurrinshuwa kakkachimmatenna babbadamate hedo hunate murciraanchimmatenni loosa

Qoola...7

Baaru furcho afira korkaatunnitenna suwashshote

-Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (D/r)

Kiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Keeru doogonni duumu baari aana baaru furcho afi'rate widoonni Itophiyu badhera higgannokki uurrinsha nooseta IFDR xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (D/r) egensiisi.

Xaphoomu ministirchi sa'u lamalara harinsooni 6ki dagate riqiwamaano amaale mini 4ki diri loosu diri 3ki uurrinshu gambooshshi aana dagate riqiwamaanonni ka'ino xa'mubbara uyino xawishshinni; Itophiyaho hembelantannokkiti gobboomu horo noose yaanni coyi'rino.

Itophiyu keeru doogonni duumu baari aana baaru furcho hasiissannose yinohu xaphoomu ministirchi; gobba tenne hajo aana badhera higgannokki uurrinsha nooseta egensiisino. Tenne gumulsateno olano ikko wolqate doorsha dihasi'neemmo yee, hasattose afi'rate Itophiyu keeru doorsha harunsitannota xawisino.

Baaru furcho afi'ra korkaatunnitenna suwashsho xa'mooti yinohu xaphoomu ministirchi; "tenne ninke gumulsiisa hoongummo ooonke gumulsiisanno" yaanni coyi'rino.

Itophiyu hiittenne gobbara horronna gano iillishshannokkita, ikkollana Itophiya kisate wo'naaltannori heedhuro shollishshe qolate dandiisannohu ikkadu dhuki noota qummeessino.

Xaphoomu ministirchi yaatto garinni; Itophiyu uurrinsha baalunku ledo halamatenna uyine adhate amuraati hee'rate. Itophiyu Afriku wolqate mereershaati; umisenni sa'e Afriku latishshira murci'raanchote.

Itophiyu hiikkunni ragi ledo dirantukkinni baalunku ledo uyine adhate amuraatinni gobboomu horosera

loosase suffannota xawisatenni; Itophiyu ajuujara injiitanno hiittenne gobba ledo halamme loonsanni yino. Baxxinohunni xaa yannara gobboomu horo agarsiisino garinni mereerimu soojjaati ledo halamme loonsanni hee'noonnita xawisino.

Keere baxxannorinna gutu ajuuja noonsari Itophiyu daga gobba qachu alcenni assite heda dandiituro hiikku manchino Itophiya wolqatenni guluphiisiisa dandaannokkita xaphoomu ministirchi egensiisino.

Sharrammeemmo yitanno wolqa diinu ledo loossanni noota qummeesse; diinu uduunnicho ikkantenni qorowama hasiissannonsata huwachishinno.

Giddoydi mittimanna keeru dippiloomaase jawaantera luphiima qeecha afi'rinota huwate baalanti Itophiyu daga tenne balaxxe loosa noonsa yino.

Somaaliyu ledo amadaminohunni ka'anno hajubbara Itophiyu Somaaliyu ledo hiitoochuno hi'naanchu illachi noosekkita xawisino.

Itophiyu illachi miinju xa'mo ikkase xawisatenni; tenne huwachishate loosa loonsanni hee'noonnita qummeessino. Konni ragaanni hiittenne gobba

ledo Itophiyaho hasiissannoti keeru ollichimma ikkaseno kayisino. Uyine adhatenni mitteenni lophahasiissannota coyi'rino.

Itophiya ayirrinsenna ollichimmase banxe heera, horose raaqu nookkiha beeqqa ikkinnina konni gedensaanni Itophiyu daga itansiisanni hee'ra dandiinannokkita ikkase egensiisino.

"Jannoota ikkinnina wolu illacha woggarreemmo soqqamaano di ikkinoommo" yinohu xaphoomu ministirchi Abiy Ahimedihu (D/r); tenne ammante ayirrissanno gobbuwa ledo mitteenni loosate hasatto noota coyi'rino.

Konne irki're olu ka'anno yite waajitanno bissara Itophiyu olamate hasatto noosekkita huwachishinno.

Wole widoonni mite mite gobbuwa Itophiya horritara dandiitanno yitanno bidhatto mite mite bissanni ka'annota qummeesse; techo Itophiya ayino wolqatenni horra dandaannokkita egensiisino.

Gargadhate dandiissannoti ikkado wolqa noota coyi'rino. "Ayee aanano urde kayisate hasatto dinonke; ayino Itophiya siyatara kayinni difajjineemmo" yino.

Amaalammotenni gobba kaajjishate harinsho

Demellaash Demmeqe

Amaale mitte gobba giddo gobboommunnita ikkitino hajubba aana hedote badooshshi, poletiku hi'naanchimmanna sumiimmete hoonge kalaqantanno yannara sumiimme kalaqate assinanni harinshooti. Gumaame ikkitinota gobboomu amaalamme harisate qara hajubba ikkitinori giddonni mitte amaale assinanni sirnyubba filatenna sirnyootu aana sumiimmete iilla ikkitinota kullanni.

Konnirano Itophiyu gobboomu amaalammet komishiine lallawunni uurrinsha ikki yannanni hanafe haammata loossa loosanni lellanno. Addis Ababahonna Dirre Daawu quchumi gashshootara, Sidaamu, Gaanbeellu, Benshaanguli Gumuzi, Harerete, Affaarete, Sumaalete, Mereerimu Itophiyinna Wodiidi Itophiyi qoqqowubbanni sirnya gamba assate looso seyino garinni loosa dandiinota egensiisino.

Komishiine Wodiidi Galchimi Itophiyu daga qoqqowi giddo dagate riqiwaanonna hajo la'annonsariwiinni sirnya gamba assate amaalamme bare Bongu quchumi giddo hanafisiisino. Birra 30 geeshsha harinsanniti sirnya gamba assate amaalammete bare; qoqqowoho noori 57 woraddanna quchumu gashshootubba giddonni filantinori 2 kuminna 200 ale ikkitannori babbaxxitinori daga riqibbe beeqqo assitanni leellitanno.

Kafu zoone Xello woradinni daddalu loosi daga riqiwe barete leellinohu kalaa Sahile Gebresillaase xawisanni; hasaawunni, amaalammetenninna shiqe heyyeeyamatenni tidhamannokki qarri dino. Itophiyu batinye kiphotenna sumiimmete hoonge yanna sayisinoha ikkollana kayinni dihasiisannosenkanni. Konnira korkaata ikkinohuno eela noori dagate bissa heedhanni noo heeshsho akatinna heeshshonsa garira shiqe hasaawa danda haogansanniiti.

Konnirano mootimma dagate qarri tidhamannohu amaalammetenni ikkasi ammanatenni qansoota babbaxxitino qoqqowubbate basenni gamba assatenni tenne amaalammete bare qixxeessasera

Kalaa Sahile Gebresillaase

galatasi aanni kalaa Sahile; tenne amaalammete barera dagasi riqiwe beeqqo assasinni hagiirraamo ikkasi qummeessino.

Kalaa Sahile xawishshi garinni; daga giddose leellitannota dagoomitte, ikonoomete, poletikunna babbaxxitino qarrubba tidhantannose gede jawa hasatto noose. Harunsiteno qoqqowu daga qarrinsa aana mittimattenni amaalammetenna, ikonoomennitinna dagoomitte xaadooshshi kalaqamanno yite ammantanno.

Kafa daga woloota qooxeessubba ledo taale latate xa'mo kayisanno. Lawishshu gederu Kafunna qooxeessisi kalaqamu jironni jiroo'minoha ikkollana qansootu tenne jironni horaameeyye ikkitanni nooha di'ikkino. Tenne amaalammete harinshonni qooxeessaha leellitanno mitiimmubba baala tidhantenna Itophiyaho keerunna latishshu daannota wo'munni amanannota leellishino.

Beenchi Shekko zoone Miizaani Amaani quchumi dagoomi massagaancho ikkatenni amaalammete beeqqo assanni leellannohu kalaa Shaanqo Gakiinasi qummeessanni; dagoomu badhera qole annuwisi sayisinoha heeshshote dana laiha ikkiro haammata mitiimmubba kalaqantino. Itophiyu dhagge giddo yanna yannantenni mitiimmubba qalaqantanni keeshshinoha ikkirono hasaawunni tidhantanni keeshshitino.

Kalaa Shaanqo Gakkinaas

Adwoli yannaranoo gobba horrantuwoyte annuwinke gobbate giddoydi mitiimmubba haawitto qolte aguratenni gobbate gaaddino. Tini amaalammete harinshono faajjetenni xa hee'noommohura yannate garira hasiissannota ikkase hi'noonti yinannikkite yaanni kalaa Shaanqo; mootimmano ikkito qodhote sharrora e'ino wolqa gobbate keere, baxille, mittimma buuxisiisatenni dagganno ilamara keeraabbinonna miinjuni lophitino gobba sayisate mudhinore ikka hasiissannonsa yaanno.

Kalaa Shaanqo xawishshi garinni; konni garinni gamba yine mitiimmubba tirate doorsha kaajjisha bitimunna hanqafaancho keere abate noosi qeechi jawaho. Konnirano gobbate hajo baalunku hajo ikkitino daafira mootimmano, hettisamaano poletiku paartuwa, qodhote sharro giddo leellitanno gaamono seeru caali woroonni ikkate mittimattenninna wolaphotenni amaalammetenni hedote badooshshe hasaawunninna heyyeeyotenni tiratenni ge'ino gobba ilamate sayise sa'a dandiinanni.

Ilama sa'uro ilama riqiwantanno daafira ninkeno sa'neenna wole ilama riqiwamase digattanno.

Kipho heedhuro lubbo hooga, miinju daafamme, gobbate dona hunanna wolootuno haammata mitiimmubba kalaqamansa digattanno. Tenne amaalammete harinshonnino ragu ragunkunni mashalaqqubba daansa gattannokkihura kuri

Dukko Sennayit Yawudo

mashalaqqubbanni ka'atenni gobbate keere buuxisiisa qansichimmate qeechaati yaanni kalaa Shaanqo huwachishino.

Barete beeqqaano gobbatenne dagate yawo noonsare ikkasinni Itophiyu dagara injiitnore mittimanna aanamme kaajjishate dandiissanno sirnyubba fulu assa hasiissannonsata kalaa Shaanqo coyi'rino. Shekka zoone Geeca woradi Andiraachu quchumi seenne riqibbe beeqqo assitanni leeltinoti baabba Sennayiti Yawudo ise widoonni; baxxinohunni baadiyyete qooxeessira afantannori haammata seenni aana jifo iillitannonsa; kuri mitiimmubba tidhantanno gedenna birqiiqa heedhinota Itophiyu mittimma buuxisiisate amaalamme horo afidhinota coydhanno.

Ninke Itophiyu daga giddoydi mitiimmubba heyyeeyamatenni, gobbayidi diinnanke hawaqate mittimattenni assinanni keeshshinoommo mittimanne techono ledatenni giddiidinke qarrubba amaalammetenni tiratenni ilamate mitte Itophiya sayisa agadhitannonke yitanni baabba Sennayiti qummeessitanno.

Baabba Sennayiti; amaalammete barera beeqqaancho ikkate babbaxxitino dagoomu handaarranni riqiwantino bissa hallanya ikkino sirnyinni fulte sumuu assitannonna mittimannire ikkitino sirnyubba kayisa noonsa yitanni hedose wortino.

Guulcho Hedo

Malunna amaale gobba hursitanno!

Itophiyu daga umisiha ikkino ha'nura gibbonna giwansho tirranni bude afi'dhino. Seeda dirrara giwaminoha araarsatenni, miicaminoha harafatenni, hu'ninohanna gawajjaminaha "anera xissoe" yaatenni araarana keere diriirsitanni seeda dirrara gobba hegersitino.

Konne buuxate Sidaamu dagaha ha'nura "affini" bude lawishshunni kayisa dandiinanni. Olluu deerrinni hananfoonni gibbo giwansho tirate sirnyi xaa yannara gobboomunniha ikkino.

Amaale mitte gobba giddo gobboomunniha ikkitino hajubba aana hedote badooshshe, poletiku hi'naanchimmanna sumiimmete hoonge kalaqantanno yannara sumiimmete kalaqate assinanni harinshooti. Gummaame ikkitinota gobboomu amaalamme harisate qara hajubba ikkitinori giddonni mitte amaale assinanni sirnyubba filatenna sirnyootu aana sumiimmete iilla ikkitinota kullanni.

Konnirano Itophiyu gobboomu amaalammete komishiine lallawunni uurrinsha ikki yannanni hanafe haammata loossa loosanni leellanno. Addis Ababahonna Dirre Daawu quchumi gashshootara, Sidaamu, Gaanbeellu, Benshaanguli Gumuzi, Hararete, Affaarete, Sumaalete, Mereerimu Itophiyinna Wodiidi Itophiyi qoqqowubbanni sirnya gamba assate looso seyino garinni loosa dandiinota egensiisino.

Komishiine Wodiidi Galchimi Itophiyu daga qoqqowi giddo dagate riqiwaanonna hajo la'annonsariwiinni sirnya gamba assate amaalamme bare Bongu quchumi giddo hanafisiisino. Birra 30 geeshsha harinsanniti sirnya gamba assate amaalamme bare; qoqqowoho noori 57 woraddanna quchumu gashshootubba giddonni filantinori 2 kuminna 200 ale ikkitannori babbaxxitinori daga riqibbe beeqqo assitanni leellitanno.

Hasaawunni, amaalammetenninna shiqe heyyeeyamatenni tidhamannokki qarri dino. Itophiyu batinye kiphotenna sumiimmete hoonge yanna sayissinoha ikkollana; kuni dihasiisannosenkanni. Konnira korakaata ikkinohuno eela noori dagate bissa heedhanni noo heeshsho akatinna heeshshonsa garira shiqqe hasaawa danda hoogansanniiti.

Konnirano mootimma dagate qarri tidhamannohu amaalammetenni ikkasi ammanatenni qansoota babbaxxitino qoqqowubbate basenni gamba assatenni tenne amaalammete bare qixxeessase jawaachinshannite.

Daga giddose leellitannota dagoomite, ikonomete, poletikunna babbaxxitino qarrubba tidhantannose gede jawa hasatto noose.

Dagoomu badhera qole annuwisi sayisinoha heeshshote dana laiha ikkiro haammata mitiimmubba kalaqantino. Itophiyu dhagge giddo yanna yannantenni mitiimmubba kalaqantanni keeshshinoha ikkirono hasaawunni tidhantanni keeshshinoha.

Adiwu oli yannarano gobba horrantu wote annuwinke gobbate giddooydi mitiimmubba haawiitoo qolte aguratenni gobbate gaaddino. Mootimmano ikkito qodhote sharrora e'ino wolqa gobbate keere, baxille, mittimma buuxisiisatenni dagganno ilamara keeraabbinonna ikonometenni lophitino gobba sayisate mudhitinore ikka hasiissannonsa.

Ilama sa'uro ilama riqiwantanno daafira ninkeno sa'neenna wole ilama riqiwamase digattanno. Kipho heedhuro lubbo hooga, miinju daafamme, gobbate dona hunanna wolootuno haammata mitiimmubba kalaqamansa digattanno. Tenne amaalammete harinshonnino ragu ragunkunni mashalaqqubba daansa gattannokkihura; kuri mashalaqqubbanni ka"atenni gobbate keere buuxisiisa qansichimma qeechaati.

Ninke Itophiyu daga giddooydinke mitiimmubba heyyeeyamatenni, gobbayidi diinnanke hawaqate mittimatenni assinanni keeshshinoommo mittimmanke techono ledatenni giddooydi qarrubba amaalammetenni tiratenni ilamate mitte Itophiya sayisa agadhitanonke.

Malunna amaale gobba hursitanno; gobba hegersitannonna gobbanno. Angate noo culka shotinse la" a di hasiissanno. Techo hii"i yinanna gimbe ga'a uyie yine hoonganni barri dayikkinni hananfooninna mootimma abbitino kaayyo dancha doogo gede horoonsi'ratenni mallo, fallonna amaalammo.

Kuni gafi addi addi polotiku, miinjuna dagoomite hajubba lainohunni qansootu xawado hedonsa wortannowaati. Konni gafira fultanno borro qixxaawote kifile uurrinsha dixawissanno.

Xawado Hedo

Ayee yannano sayissannota keeru doogo harunsino

Demmellaash Demmeqe

Itophiyu giddo sa'u 60 nna 70 dirrara base basente raga raganko babbaxxitino qodhote sharro noonkanni. Kuni kayinni duucha doogganni jifo abbino. Roduu rodoosi shiino; miinjasi daafino; giirino; kunino komanna busha illacha kalaqino.

Shiqantenni xixxiwama halashshino. Busha odeessiiso ilamate aana wixino. Tini harinsho gobbankera konni albaannino ikko xaano dihoroonsitino. Konni daafira xeissannota ikkitukkinni leddannota keeru doogo hasi'ranna horonsi'ra ga'ara yinannikki hajo ikka noose.

Qodhote sharro addinta daafursitannote. Yanna huntannote, dhukanna miinja guddannote. Manchi beetti lubbo hawaqqannotenna daga tootayyaabbano gede assitanna illenkenni la'noommote. Techo la'nanni hee'noommo. Ikkinohurano ayee garinnino ayee dhukirano doorsha ikka dihasiissannose. Ayee hexxo wonshi'rateno seekkinota di'ikkittino.

Kalqete kalaqantanno kiphonna gibbora jeefoseamaalammenaaraaraha. Gobbankera leellannohuno togoo rosichootilla. Mannu lubbo ba'uro miinju daafamironna daga horrantenna tootayyaabbe hattono gobbate ikkonooome laansaabbu gedensoonni qarra amaalammetenni tirranni. Konnenno sa'u lame sase dirrara Tigrayete qoqqowi giddo Hiwihat ledo leellitino kiphonni la'noommo.

Sumimme hoonge mayira kalaqantu yine xa'ma didandiinanni; manchi beettiti hala'lado hasatto geeshsha "baxxitinota gashshootu halcho harisate, qoosonna wolapho buuxisiisate, hallanyanna gaamote hasatto seekkirate, xa noo gashshoote giwate ---" yitannotenni kipo heedhanno. Tenne hasatto seekkate kayinni umo assine hendannihu dubbo ea, qodhote sharro harisate. Kuni babbaxxitino yannubbara gobbanke giddo la'noommoho. Tenne doogonni ka'anno kiphonni afi'nanniri heerha ikkiro daafamme callate. Xaano gobbankera mite mite basera leellannohuno xa'mo qodhote sharronni qolsiisirate wo'naalshi sainohunni rosicho adhinonnikkihonna xe'nete aana tugannohu. Kunino baraarsannoha ikkikkinni dhaggete xa'mamaancho assannoho.

Ayee hi'naanchimma busultino doogonni xawisa hasiissanno. Demokraasete amanyooti latannohuno reyootenni, shaatenni gurchotenni uurrine ikkikkinni keeraancho doogonni sharramatenniiti. Daara hasi'noonni gumi yanna adhara dandaanno; gumisi kayinni woyyaawinoha ikkasira dihuluullisanno. Olunni dayino keeri, lophitino gobbano dino. Konni daafira ayeerichirano aleenninna baxxino illachinni keere balaxisiisa hasiissanno.

Keeru baatooshshi jawaho, horosino akkimalate. Ikkinohurano poletiku harunsaanonno ikkito qodhote sharro

doorsha assidhe fultanno gaamo xa'mote dawaro afidhanno doogo qodhote sharronni ikkikkinni keeraancho doogonni ikkasi hegersa hasiissanno.

Xaa yannara mootimma keereho anga uyte waalcho fante afantanno. Sa'u yannarano keereho qixxaabbinota ikkase babbaxxitino barera xawissino. "Shinqe hasaambo, amaalammo, qarra barcumaho ofolline tirro" yitanni marro marro qolte woshshatto shiqishshino. Xaano keeru waalchi fano ikkinota marro xawissino. Ikkinohurano ayee baserano ola irkidhe dubbo e'ino heewisamaano keerunniwa higge furga'e tenne kaayyo horonsi'ra noonsa. Ayee sharrorano jeefose gobbanna daga ikkase xawoho. Gobbatenna dagate daafira hixammanyee sharramannohu kayinni gobbanna daga jifanno loosinni, gobbate latishshi aana (illete uwanno burdichi woy carrichi gede) asuncho ikkanno assootinni umosi ruxxi assa hasiissannosi. Keeru doorsha balaxisiisa hasiissannosi. Tenne assa hoogiro kayinni sharrosi hallanya halcho wonshirate mixi'nota ikkatenninna umisi'rano ikko dagatenna gobbate aana bunshete guma abbatenni disa'anno.

Itophiyu mootimma keere latisatenna buuxisiisate assitanni noo dooggara hoodete hattonni xaa yannara babbaxxitino baseranna barera keeru xaadooshshi faashonna waalchi hala'le fa'name leellanno. Lawishshu gedera tenne yannara Sidaamu qoqqowu mootimma, Hawaasi quchumi giddo, baalante Itophiyu qoqqowubba ama'note uurrinshubbanna massagaano riqiwaanonna hajo la'annonsa bissa assitanni nooti keeru amaalamme bare Itophiyu dagara calla ikkitukkinni Afrikahono ikko kalqete dagara dancha lawishsha ikka dandiitanno.

Tini bareno gobbatenna dagate keere latisanna buuxisiisa albisa hajo assidhe "amme hanni mitteenni gamba yine keerinke daafira macca into/ hasaambo/ amaalammo; keeru ba'nenno ikkito hala'linyi/ latishshi ninke mininni (daganke giddonni) fafinohanna xeertirannoha ikkinokki daafira ---)" yitanni woshshattote sokka sayisatenni tenne lamala giddo assitini songo xaa ilamara calla ikkikkinni daggannoterano dancha keeru rosicho ragisiissannote.

Ikkinohurano xa'mo baalate qawwe suxxine fula hiikkano di"iillishshanno. Tenne yannara, baxxinohunni kayinni Itophiyu gede lophote gatagata yitanni looso tirrohu haammatinonna latishshu gooriissinose gobbaranna dagara hasiissannose coyi keerenne keere callaho.

Keeraancho doogonni hasaawunniwa, amaalammetenniwa shiqqi yaa meessirano, gobbatenno ikko dagate hasiissannota ikkitino daafira wo'ma latishshanna lopho abba dandiinannihuno mimmitu ledo keeraancho doogonni amadamme loosatenni jiroo'mate widira soorramatenniiti. Keerunniha baatooshshisi jawa gumisino commado ikkino daafiraati keere balaxisiinse keere hasi'no yinannihu. Keerunni!

Bakkalcho

Bocaasa 10,2013 M.D Xintami

Itophiyu Pireesete Uurrinshi Qara

Loosu Gumulsiisaancho

Bilbilu Kiiri - 011-126-42-22

Imeele- epa@press.et

Qara Qixxeessaancho

Yaareed Geetaachew

Teeso

Sinu/quchuma - Yekka

Worada -

Minu Kiiri -

Imeele - yaredoyaredozen2@gmail.com

Bilbilu Kiiri - 011-1-57-25-25

Dikkote Latishshinna Egensiishshu

Imeele - epapromotion@press.et

Bilbilu Kiiri - 011-1264341

Faakise - 011-8111315

Qixxeessaano

Amsaal Felleqe

Qiddist Gezzaheny

Abbebech Maatewoos

Demmeelaash Demmeqe

Egensiishsha haa'nanni kifle

Bilbilu Kiiri - 011-156-98-73

Faakise - 011-1265812

Egensiishsha hirate qineessinanniwa

Bilbilu Kiiri - 011-1-26-43-39

Websayt: www.press.et

Fb/ /Ethiopian Press Agency/

Sidaamu Afoo

“Fayda ayimmate badooshshi qansootu baalante qooxeessubbara millisse owaante afi’rate dandiisiisanno”

- Kalaa Abeenezer Felleqe

Gobboomu Ay/Ba/Pirogiraame Ko/Da/Xa/ Sooreessa

Amsaalu Felleqe

Kalqenkera afantannori haammata gobbuwa qansootinsa dijitaale ayimmate badooshshi kaarde horaameeyye assitunkunni dirra kiirsiissino. Itophiyu kayinni gede’nite keeshshite xaalla hanaffanni leeltanno.

Tenne yannara baxxinohunni Addis Ababu quchumira baalunku qansooti ayimmate badooshshi kaarde afidhanno gede assinanni hee’noonni. Aanteteno baalante qooxeessubbara iillishate mixi’noonni. Ayimmate badooshshi qansootu hiittenne qooxeessubbarano marte hasidhanno owaante garunni afi’ra dandiisiisannote. Itophiyaho hananfe hee’noonnihi Fayda yaamamanno dijitaale ayimmate badooshshi tekinolojenni uynanni kaarde hiikkonni deerrinni afantanno uurrinshuwarano ikko hiikkonni qooxeessirano hasi’nanni owaante afi’rate ikkinnina teessaanchimma xawisannoha kayinni dikkino yitanno hedubba ka’anna macciishshinanni.

Ninkeno, ka’anno hedubba lainse xawishsha aannonke gede tenne lamala wosincho gafinni Gobboomu Ayimmate Badooshshi Pirogiraame Kominikeeshiinetenna Dagate Xaadooshshi Sooreessa ikkinohu kalaa Abeenezer Felleqehu ledo keeshsho assinoommo. Dancha nabbawate yanna!

Bakkalcho:- Gobboomu ayimmate badooshshi pirogiraame hanafonna xaa yannara noo deerra hiittoonni xawisatto?

Kalaa Abeenezer:- Dijitaale ayimmate badooshshi (mettaawoqiya) kalqete hanafisiinsinkunni seeda dirra kiirantino. Tenne pirogiraame balaxxe hanafisiissino yinanni gobbuwa mereerinni Istooniyu, Filipiinsenna Hinde; hattono Afriku gobbuwanni Gaanu, Ruwaandu, Wodiidi Afriki kullaannireeti. Itophiyu gede’nite hanaffinoha ikkirono kuri balaxxe hanaffu yinanni gobbuwa xaaddinonsa jiffa badatenni loosu giddora e’ino daafira xaa yannara dancha soorro la’nanni hee’noonni. Konne harunseno “ID For Africa” yaamantanno kalqoomu songo konni dirinni Onkoleessu aganira harisate Addis Ababu quchumi dooramate dandiino.

Gobboomu dijitaale ayimmate badooshshi pirogiraame wo’mente gobbate qooxeessira loosu aana hosiisate mixi’ne loosu giddora e’noonni. Uurrinsha tantanantinohu Awuropu kiiru 2021 garinni Xaphoomu ministirchi borro mini hundaanniiti. Uurrinshannihu qaru illachino Fayda ayimmate badooshshi kaarde seeru garinni Itophiyu qansooti baalanko iillishate. Fayda ayimmate badooshshi kaarde iillo qansootaho taalo ikkino garinni hasidhanno owaante afidhanno gede assannoho. Duuchanka beeqqisiisannonna hobbaatisi agaraminoha dijitaale ayimmate badooshshi kaarde teessaanote iillishatenni heeshshonsa

woyyeessanna shotisa dandiinanni.

Bakkalcho:- Fayda ayimmate badooshshi kaarde xaa geeshsha uynanni keeshshinoonni kaardenni badooshshu noosi?

Kalaa Abeenezer:- Xaa yannara gobbate hiittenne qooxeessubbarano qansootaho lamu dani ayimmate badooshshi kaarde uynanni. Umikkihu, ayimmate badooshshe leellishannohu rosichunni ollu mattaawoqiya ikkana; layinkihu, owaante illachishinoho. Kunino, oofate fajjo, paaspoortenna labbinoreeti. Kurino owaante uytannohu qarunni qixxaabbino hajubba lainohunni callaati. Fayda ayimmate badooshshi noosi illachi gedeeha kayinni xaa geeshsha gobbate deerrinni dinoonka. Qarunni hasiisanno ayimmate badooshshi yaa mittichu manchi ayimma badooshshunni leellishannonna duuchanka mootimmatenna hallanyu widoonni hasi’nanni owaante mitticho kaardenni afi’ra dandiisiisannoho.

Fayda ayimmate badooshshi hiikkurino gobbate qooxeessubbarano dagoomu bissanni dagganno qansoota beeqqaano assatenni gobboomu deerrinni uynanni hiittenne owaanteno shotu garinni afi’ra dandiisiisannoha ikkana. Tini ayimmate badooshshi kaarde gobbate giddo noo qansootira calla ikkikkinni Baarawido

hee’rate fajjo noonsari, loosunni, rosunna wolootta hajubbanni hadhe heedhannorira horo aannoho. Ledotenni, wolootta gobbuwa qansootanna daramaasineno beeqqaano assannoho.

Woluno, Fayda ayimmate badooshshe baxxinoha assannohu kaardete ha’nura lainohunni amadanno tajeeti. Kunino, Bayomeetrik (Biometric) yaamantanno tekinoloje horoonsi’ratenni mittichu manchi ayimma baxxino garinni wo’munni wo’ma bada dandiinanni garinni taje maareekkanni daafiraati. Mittichu manchi Fayda ayimmate badooshshe afi’rate aanno gede assinanni taje konni albi gede dagomitte hajo calla dikkino. Roorenkanni tekinolojetenni irkisamino garinni ayimma buuxate kaa’litanno haammata tajubba amadanno. Kunino, illete, baalante qubbe hattono albu misilenna ashaara haa’nanniha ikkana.

Fayda kiiru yinanniti dijitaale ayimmate badooshshe ikkana; tekinoloje horoonsi’ratenni mittichu teessaanchi ayimma badate dandiisiisannote.

Bakkalcho:- Fayda ayimmate badooshshi kaarde afi’rate qansootu wonsha hasiisannonna bikkaano maati?

Kalaa Abeenezer:- Qansootu maareekkantannohu baatooshshiweelo

ikkanna Addis Ababaho baalante sinu quchumma woraddara hattono Baankuwate maareekinanni hee’noonni. Mittu mittunku manchi hiittenne ayimmasi xawisa dandiitanno tejubba shqishi’ra dandaanno.

Mittichu qansichi hasi’nanni tajubba uyi gedensaanni tonaalame dijite noose ayimmate badooshshi kiiru (koodde) bilbilu kirosinni iillitannosi gede assinanni. Tini kiiru (koodde) hallanyu lubbotenni noo geeshsha badooshshesi ikkitanno. Tini kiiru wolootta ayimmate badooshshi kiironte gede babbaxxitino uurrinshuwa ledo yannitte tekinolojenni xaadinsanniha ikkinohura uynoonnisi kooddeni calla hiittenne uurrinshubbarano hasi’ranno owaante afi’rannoha ikkana. Kiiru (koodde) calla ikkikkinni attammoonni kaardeno amada dandiinanni gede injeessinoonni.

Konne adda assateno tenne yannara Fayda dijitaale ayimmate badooshshe babbaxxitino uurrinshubbanni ledo xaadisate loossa loonsanni hee’noonni. Lawishshaho, Baankuwate ledo hananfoonni loossa no. Tenne yannara haaruudde Baankete daftara fushshidhannori Fayda ayimmate badooshshi heerinsaro qara taje gede horoonsidhanni afantanno. Eote biilloonyino woraddatenni hanafe giwuru baataano badooshshu kiiru “Tin Number” aate Fayda dijitaale ayimmate badooshshe horoonsi’ra hanaffino. Konninni sae daramaasinenna darantinowiinni higgiori Itophiya higganno qansootira Fayda ayimmate badooshshe uynanninsa hee’noonni.

Bakkalcho:- Tenne yannara Fayda ayimmate badooshshe aate loosi gobboomu deerrinni hiittoonni gumulamanni no yaatto?

Kalaa Abeenezer:- Maareekko wo’mente gobbate qooxeessubbara hanafantinoha ikkirono roorenkanni kaajjado millimmo assinanni hee’noonnihi Addis Ababu quchumiraati. Gobboomu xaa geeshsha 10 miliyoone ikkitanno qansoota owaantete horaameeyye assa dandiinoonni. Ikkollana, aantanno sase dirra 90 miliyoone qansootira iillishate amandoonni mixo garinni la’niro maareekkantanno qansooti kiiru agarroonni geeshsha ikka hoogase jawu loosi agarannote leellishanno.

Konni kaiminni, qarunni Itiyo-telekoome wo’mente gobbate qooxeessira afantanno honse xibbee ale ikkitanno mereershubbara xaa yannara maareekkitanni afantanno. Itiyo-telekoometenni aate Baankuwano ayimmate badooshshi iillo hala’litanno gede loossanni afantanno.

Eote Biirono gobboomu deerrinni maarreekkittanni afantannoha ikkana; Siivikete maareekkonna qansichimma Ejenseno Federaalete deerrinni calla

Wosincho

“Fayda ayimmate badooshshi qansootu baalante...”

Qoola 5

ikkikkinni qoqqowubbateno maareekka dandiitanno gede millimillo hananfoonni. Tini harinsho aanteteno Hodhishshunna Fayyimmate ministerenna wolootta uurrinshubbano ledo kaajje sufannoha ikkanno. Kuri uurrinshuwa maareekko hanffuro roorima ikkitanno dagoomu bissa iilla dandiinanni.

Bakkalcho:- Fayda ayimmate badooshshi maareekkamanno qansichiranna mootimmatenni ikko hallanyunni owaante uytanno uurrinshubbara baxxino garinni afisiissanno horo maati?

Kalaa Abeenezer:- Fayda ayimmate badooshshi woloottunni baxxitino horo noosita balanxe huwata hasiissanno. Lawishshaho, oofate fajjo kaameela oofate calla horoonsi'nanni. Paaspoorteno mitte gobbanni wole gobba millisate hattono loosu egeensiishshubba loosu ledo xaaddino hajubba gumulate horonsi'nanni. Xaphoomunni, duuchanta owaantubba afi'ra didandiinannireeti. Konni kaiminni, owaatamaano hajonsa garinni base basente xa'mantanno ayimmate badooshshi hee'ranno.

Fayda ayimmate badooshshi kayinni baalante owaantubba mitticho badooshshu kiironni (kooddeni) woy kaardenni afi'ra dandiinanniha ikkanno. Kuni yaa, Fayda ayimmate badooshshi balante owaante uytanno uurrinshubbanni ledo xaadinsanniha ikkasinni mitticho ayimmate badooshshinni baalanti uurrinshubba owaante uytanno; afidhannono. Lawishshaho, mittichu manchi Eote biilloonye, baattote gashshoote woy wolootta uurrinshubba maranno woyte babbaxxitino ayimma leellishshanno kaardubba amade marara didandaanno. Konni albaanni mitu mitu manni Baankubba lede babbaxxitino uurrinshubbara babbaxxitino ayimma leellishshanno kaarde amade awaawurtannoti anfoonniite.

Konni kaiminni, mitto mittonka hallanya xawissanno tajubba guuta ikkino garinni maareekkatenni uurrinshubba heedhanno tajubba mittu garita ikkitanno woyte Fayda ayimmate badooshshi horo luphiima ikkitanno. Kuri mereerinni jirote hafanfarre ajishate dandiisiisanno; mannu jiro garunni horoonsi'rate kaayyo aanno; hattono qarunni babbaxxitino tajubbanna ayimma shiqishshanni awaawurtanno assootubba gargarate dandiisiisanno. Muli yanna geeshsha Baankubbatte hattono mite mite womaashshu uurrinshubba widoonni ayimmate badooshshinna wolootta tajubba konni deerrinni leella hoogasenni mitu mitu hallanyooti babbaxxitino kaardubba amadatenni awaawurtanni kisaara iillishshanni keeshshinoti qaangannite.

Mitticho xiinxallo leellishshanno garinni Awuropu kiironni 2018 garinni Itophiyaho babbaxxitino Baankubbanni 1.8 biiliyoone birri babbaxxitino ayimmate badooshshe shiqishshino hallanyootinni awaawuramino. Kuni ikkara dandiinohu mittichu manchi mittu ale ikkino ayimmate badooshshi kaarde amade millisatenni

Fayda ayimmate badooshshe amadinohu hiikku qansichino gobbate giddo hiikku qooxeessirano millise loosi'rate ragaanni iillitannosi qarrubba diheedhanno

babbaxxitino shallagote kiironni (account numbers) fushshi'ratenni babbaxxitino owaantubba afi'ratenni hattono kaphu ayimma badooshshe leellishshannore amade shiqatenniiti. Fayda ayimmate badooshshe guuta ikkino garinni loosu aana hosiisa dandiinohu mittu mittunku manchi taje yannittete tekinolojenni irkisante duuchante uurrinshubbara mittu danita ikkino maareekkatanno daafira babbaxxitino taje woy ayimma haa'ne shiqate kaayyo diheedhanno.

Bakkalcho:- Qansootu Fayda ayimmate badooshshe lainohunni uytanni noo dawaronna hedubba hiittoote?

Kalaa Abeenezer:- Xaa geeshsha dagoomuwiinni dagganni noo dawaro eewaancho ikkitinota la'noommo. Konni ragaanni haammatu manni kayisannohu Fayda ayimmate badooshshi baalanka beeqqisiisannoha ikkasi hagiirsiisinsataati. Baxxinohunni, quchummate dagoomi gobbaanni baadiyyete teessaanonna darumaasine lede hala'ladunni adhamooshshe afidhino yaa dandiinanni. Kuni ikkara dandiinohu konni albaanni haammatu manni qooxeessu teessaanchimma kaarde amada hoogansa kaiminni hasidhanno owaante afidhukkinni gattanno ikkito noonkanni. Tenne yannara xibbuunni 40% ikkitanno Itophiyu qansooti halaalaancho ayimmate badooshshi kaarde dinonsa. Fayda loosu aana hosiisa hanafasi kuri dagoomu bissano horaameeyye assanno.

Ikkeennano, boode qooxeessubbara Fayda lainohunni huwanyootu hoogasi, tajubba gamba assate horoonsi'nanni yannitte uduunni haaro ikkasi hattono babbaxxitino amma'notenna budu laoshshi ledo xaadinohunni mommoda noota la'noonni. Konne qarra tirateno amma'note annuwa, gobbate geerri hattono babbaxxitino qooxeessubbara noo gashshaano ledo hasaawatenninna sumuu yaatenni dagoomaha huwanyootu kalaqate loosu loonsanni hee'noonni. Wole widoonni, uurrinshubbano garunni qixxaawa hoogate mitiimma noonsata bandoonni.

Baxxinohunni, babbaxxitino hayyubba qineessate ragaanni Gobboomu ayimmate badooshshi pirogiraame amaddino harinsho garinni loosa gumulama hoogate foonqe noota huwantoommo. Kuni yaa, tajubba gamba assanniti dijitaalale hayyo baalante uurrinshubbara olloha ikkino garinni gumulama hooguro Fayda ayimmate badooshshi garunni loosu aana hosanno gede assate ragaanni xaaddara dandiitanno foonqe heedhara dandiitanno. Konnira, teessaanchimmatenna wolootta owaantubba lainohunni ayimmate badooshshi kaarde uytanno uurrinshubba ledo qinaambe loonsanniha ikkanno.

Konni ledo amadiisaminohunni, Fayda ayimmate badooshshe loosu aana hosiisanni hee'noonnihi gobboomu deerrinni ikkasinni qoqqowubbate babbaxxitino qooxeessubbara afantanno hajo la'annonsa uurrinshubba ledo qinaambe loonsanni. Xaa yannara baalante qoqqowubbara gumullanni hee'noonni deerri babbaxxinoha ikkirono kayinni

loosu gumulamanni no. Muli yanna giddo baalante qooxeessubba iilla dandiinanni garinni qajeeltino mannu wolqa bobbaansanni hattono maareekkinanni uduunne iillishate loosu Itiyo telekoomete widoonni gumullanniha ikkanno. Mite mite qooxeessubbara keeru booraambe kalaqama iillote ragaanni guffa ikkitanni afantannoha ikkirono; ga'labbote qarrubba nookki qooxeessubbara hasi'nanni garinni gumullanni hee'noonni.

Bakkalcho:- Fayda ayimmate badooshshi gumulama gobboomu deerrinni miinjunna jaddo gargarate ragaanni heerannosi qeecha hiittoonni xawisatto?

Kalaa Abeenezer:- Miinju ragaanni heerannosi qeechi luphiimaho. Mootimmano qansootu baalunku Fayda ayimmate badooshshe afidhanno gede assatenni giwire baantanni yannara mittu ale ikkitino kaarde amade awaawura gattanno gede assanno. Ledoteno, luphiima kiironni noonsa qansooti Baankete daftara fa'natenni, Itiyo-telekoomi siime hidhatenni hattono wolootta babbaxxitino owaante afi'ratenni miinju amanyoote karsantanno gede assanno.

Haammata dagoomu bissa techo geeshsha ayimmate badooshshe amada hoogansanni woxu soorro assidhannohu ikko woxensa wodhitannohu garimale ikkitino doogonni mininsa gidooti. Wolootta gobbuwa gade kaima assatenni konni albaanni assinoonni xiinxallo leellishshanno garinni gobboomu deerrinni konne ayimmate badooshshi loosa gumula miinju millimmonni jawa soorro dagganno gede waalcho fanannoho.

Ledoteno, gobboomu deerrinni Fayda ayimma xawisannoha ikkasinni xaa geeshsha noohunni woyyaawino garinni qansootu basetenni base millisse loosi'ra dandiitanno gede assanno. Konni albaanni gobbate giddo uynanni keeshshinoonni ayimmate badooshshi kaardubba garena ilammoonni qae aana illachishshinota ikkasenni qansootu gobbate giddo hasidhu gede millisse hee'ratenna loosi'rate jawa qarra ikke keeshshino.

Albilicho kayinni, Fayda ayimmate badooshshe amadinohu hiikku qansichino gobbate giddo hiikku qooxeessirano millise loosi'rate ragaanni iillitannosi qarrubba diheedhanno.

Fayda ayimmate badooshshi loosu aana hosasi jaddo loosate millissanno hallanyooti ayimmansa maaxxannokki gede assanno. Wole widoonni, babbaxxitino doogga horoonsi'ratenni jaddonna awaawurshu assoote gumultino hallanyooti konni albinte gede kaphu ayimmate badooshshe amade maaxantanno kaayyo diheedhanno.

Fayda dijitaalale ayimmate badooshshe aa hananfi kawa babbaxxitino basera olluubbatenni ayimmansa leellishshanno kaarde fushshidhanno jaddo loossinori haammatu hallanyoota seeru hundaanni hosiisa dandiinoonni. Kuni loosi guuta ikkino garinni gumulamiro baxxinohunni hunote assootubba gattanni hadhanno.

Bakkalcho:- Ledonke assootto keeshshora wodaninni galanteemmo.

Kalaa Abeenezer:- Anino galateemmo.

Bakkalcho

Odo

Seeriweelo beenzilete daddalonna adhinoonni qaafa

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Sa'u lamala attamonkenni Sidaamu qoqqowira seeriweelo beenzilete daddali hala'lanna konninni kainohunni oofaano iillitanni noonsa tultaawanna shiqishshino koffeeenya odoonkenni nabbawisiisummo'neti qaangannite.

Hajote aana hasaawinsoommoti qoqqowu daddalonna dikkote latishshi biro sooreette dukko Selaamaawit Mekuriyiti; qoqqowoho hala'le leellannoha seeriweelo beenzilete daddalo gargarate qoqqowunni kayinse woradate geeshsha qorqortote gaamo uurrinse loonsanni hee'noonnita egeensiisintotino addaho.

Hatte lamalara sooreette Hawaasi quchumira baalante sinu quchummara nadaaje seeriweelo doogonni hirantannokki gede assinoonni kulte, sa'u sase aganna giddo seeriweelu nadaajete daddali aana bobbakkino 18 kaameella, 8 motorrana 5 baajaajja beehachunni xorshirate wo'naaltanna amadante seeru qoricha sayinsoonnita coyidhino.

Xaano ikkiro qoqqowoho seeriweelu daddali hala'le leellannoha ikkasinni tenne ikkito ittisate gaamo uurrinse seeriweelo daddalaano amadate loosi kaajje sufannota buuxissino.

Techono hajote aana Sidaamu qoqqowi polisete komishiine aantaanchu komishiinerchinna jaddotenna tiraafikete dano gargaroooshi handaari sooreessi komishiiner Kaasi Ceebohu yino garinni; xaphooma seeriweelo beenzilete daddali millimmo komite uurrinse harunsinanni hee'noommo yee, beenzilete anje gobbate gede kalaqantota ikkiturono mite mite beenkanni mereershuwa ledo qinaambe loonsanni hee'noommo yino.

Seeriweelimma yanna yannatenni danase soorritanni daase gargarate assinanni sharro aana xiiwo kalaqqanni nooha ikkirono; ninkeno birote gedenna qoqqowu garinni uurrinsoonni qorqorshu gaamo ledo halamme addi addi hayyo horonsi'ne kaajjado qorqorsha assinanni hee'noommo.

Amma`note uurrinshuwa...

hasiisannota coyi' rino.

Itophiyu sannate amma`note mereero dandaamanna mitteenni heera leellishshino gobba ikkase buuxise; kiristinnu amma`no balaxxe adhinonna darante daggino musiliimoota dukkissino gobba ikkase xawisino.

Gobba batinye amma`nubba ayirrisante gutunni heedhannota ikkasenni kalqete jawa lawishsha ikkitinota xawisatenni; amma`note uurrinshuwa gobbate mootimma kaajjishate aana qeechinsa luphiima ikkinota coyi' rino.

“Amma`nubbate dandaamanna gutunni heera halchineemmo kalqe adda assate dandiisannote” yiinohu ambaasaadde Taayye; kalqete aana kakkachimma lexxitanni daasenni amma`note uurrinshuwanni mala hasi`nanni yanna ikkitinota xawisino.

Qarunnino konne assoote ittisate teknolojjetenni irkisantino dikkirate hayyo horonsira gadacho ikkitannota kayissinoti birote sooreette; daddalu amanyoote soorrate wo'naaltanno uurrinshuwanna bissa aana seeru qaafa adhinannita huwachishshino.

Qoqqowu daddalonna dikkote latishshi biro ledo assinoommo keenonni seeriweelo beenziletenna nadaajete daddali aana bobbakkino gongo'mishamaano hee'ransa buunxoommo yinohu aantaanchu komishiinerchi Kaasi; sa'u lame aganna giddo beenkanni mereersha hodhitanni xorshidhannore sase lekka baajaajjanna motorra seeru hundaanni hosiinsoonnita egeensiisino.

Tenne mashalaqqe afi`nummo yanna geeshsha seeriweelo nadaajete daddali aana bobbakkino 18 Baajaajjanna 148 lame lekka motorra oofaansanni ledo amandoonni aantaanchu komishiinerchi kalaa Kaasi uurrinshanke ledo assino hasaawinni xawisino.

Aantaanchu komishiinerchi xawishshi garinni; seeriweelo nadaajetenna beenzilete daddalaano nadaajete anje kalaqantanno gede assatenni aleenni kontirobaande loossannore ikkitino daafira gongo'mishamaanote aana qaafa adhinoonni.

Xaphooma Sidaamu qoqqowi giddo 60 nna Hawaasi quchumira 20 nadaaje beenkanni mereershuwa nooha ikkana kuri giddonni babbaxxino qarri noonsari aana kaajjado qorqorsha assinanni hee'noonniha ikkana egeenamooshshunni loossannorinna qarra kalaqqanno ogeeyye aana qaafa adhinoonni aantaanchu komishiinerchi kaasi egeensiisino.

Hattono beenkanni mereershi gobbaanni hirtanno daddalaano harunsine qaafa adhinanni hee'noonnita coyi' rino.

Dagoomu halamme nookkiha hajo la`annonsa bissanni calla assinanni qorqorshinna sharronni calla hasi`nanni bikkinni gumaamo looso loonsara dandiinannikkita huwachishannohu handaaru sooreessi; dagoomu tenne hajo aana halamanna qummeessa aanno gede duu're sokkasi saysino.

Amma`no qansootu mereero babbadamooshshe hunate buusa ikkote owaattannota buuxise; kaajjado ikkitino mittimma abbate amma`note uurrinshuwanni jawa looso agarrannita xawisino.

Amma`note uurrinshuwa dandaamate, mitteenni hee`raatenna kaa`lamate balchooma kaajjishate ragaanni qeechinsa jawa ikkasinni songotenni amma`note uurrinshuwa gobboomu mittimma kaajjishanno, gutu qarrubba gutunni tirate dandiisanno hajubba aana illachunni malama hasiisannota coyi' rino.

Keeru ministere yunayitid Arab Emretisi afamanno Mehammed Biin Zayid Foor hiyumaaniti yuniveriste ledo qinaawatenni qixxeessitino kalqoomu amma`note uurrinsha songo tenne lamala giddo harinsoonni.

Itophiyu buxima sharramatenni...

wixatenni laalchimma lossase buuxisino.

Xaphoomu ministirchi xawishshi garinni; kalqe jiffinori jajjabba qarrubba heedhurono wo'naalsha erotenni ledatenninna kalaqotenni irkisantino loossa gumulatenni jiffa dandiite uurrinno. Itophiyu sa'u lee dirrara gibrinna laalchimma aana istiraatejete soorro abbatenni hala'lado kaayyubba borreessiisa dandiitino.

Kalqoomu deerrinni lexxanni dayno dagate kiiru kaiminni sagaletate hasatto lowontanni lophitinota kayisinohu xaphoomu ministirchi; tenne hasatto dawarateno laalchimma woyyeessate aleenni gibrinna aana leeltannota tantanote qarrubba tirate aana illachisha hasiisanno yiino.

Itophiyaho hawuurranni baatto erotenni ledatenni laalchimma woyyeessa dandiinoonni buuxise; qamadete, gaashete, badalatenna hayixu laalchubba aana leeltanno soorro borreessinoonni kaysino.

Sa`i 2016 baajeettete dirinni 230 miliyoone kuntaala qamade laashshatenni gobbate giddo hasatto diwatenni gobbaydi dikkora shiqisha dandiinoonni coyi' rino. Haanju harumi amuraati widoonnino diilallote gade soorronni gawajjamannokki miinja kalaqa dandiinoonni xawisino.

Gibrinna ministirchi Girma Amente (D/r) isi widoonni; sa'u onte dirrara Itophiyu ha`nura miinju woyyeesso

assitino handaarra mereerinni gibrinna handaari kullanniha ikkasi buuxise; gobbate gede sagaletate wowe buuxisate loonsanni hee'noonnita coyi' rino. Itophiyu sagaletenni meessase dandaate gibrinna handaarinni gumultino haammata loossanni halantino mootimmuwa sagaletenna irshu uurrinsha (Fao) baraadhinota qaagiisino.

Itophiyu miinjase lossate sa'u dirrara gibrinna industirete ledo qineessatenni jawa soorro abbitinota xawisinohu industirete ministirchi kalaa Melaaku Allebel; industirete paarkuwa halashsha, hallanyu handaara jawaachishatenni Itophiyu handaarunni gumaame soorro abbitanno gedenna kalqoomu afamishsha afidhanno gede dandiisnose wo'naalshuwa gumulantinota coyi' rino.

Halantino mootimmuwa industirete latishshi uurrinsha (Yuniido), Afriku mittimma, Itophiyu mootimmanna kalqete sagaletate uurrinsha (Fao) gutunni qixxeessitino buximatenni co`itte ikkitino kalqe songo aantaano sase barrubbara Addis Ababaha harinsanni afammanni. Songote aana 1 kume 500 ale ikkitannori hajo la`annonsa bissa beeqqitanni no. Qarunni kalaqenke sagaletate wowe buuxisa hoogate qarra kaimunni tira dandiisanno malu hedubba aana hajo la`annonsa bissa afantinowa amaaltanno songo ikkitinota xawinsoonni.

Qoqqowoho dagoomu beeqqonni 1.6 biliyoone ...

Birote sooreessi kalaa Alemaayyehu Ximootewoos bero odeessaanote uyno xawishshinni; qoqqowoho konni albaanni haammata ga`labbote uurrinshuwa poolisete owaantera ikko huluullamaano keeshshiishate injiitinokkite.

Hakkiinnino sae uurrinshubbate mittu aganinni calla 1.7 miliyoone birra kiraho fulu assinannita kulino.

Poolisete owaante uytanno borro minnaranna poolisete galtanno minnara calla diru giddo 200 miliyoone birri ale fulu ikkanni keeshshinota kaysino.

Konni kaiminni, dagate beeqqo kaajjishatenninna 2 biliyoone birra womaashshu fushshaato assitanno gede hendoonnihunni xaa geeshsha 1.6 biliyoone birrinni deerransa agartino poolisete borro minnanna poolisete owaante uynanni mereershubba ijaara dandiinoonni xawisino.

Uurrinshubba ijaara calla ikkikkinni yannitte tekinojjetenni illaallissanno kaameerranna qajeeltino mannu wolqanni massagantanno garinni ijaaroonni kaysino.

Haaruudde ijaarreena owaante aa hanaffinori ikko gattino harancho yanna

giddo ijaarsha gundanniri deerransa agartinorena yannitte daabbo gannanni horoonsi`nanninna qooxeessahono dikkote shiqinshanni giddo eo lossi`nanni gede assinanni hee'noonnita buuxisino.

Ga`labbonna keere agarsiisa poolisetenna hobbaatu bissa looso calla ikkinokkita kaysinohu kalaa Alemaayyehu; tenne yannara Sidaami giddo ga`labbo ge`annonna duuchu handaarira hasi`nanni qoqqowu ikkanno gede dagate ledo qinaambe loosatenni ikkasi coyi' rino.

Amadiiseno, techo gobboomu deerrinni keeru konforaanse Hawaasi quchumira harinsannita kulino.

Sidaamu qoqqowi Keerunna Ga`labbote Biiru qixxeessonni keeru konforaanse Hawaasi quchumira techo harinsoonni.

Konforaansete beeqqaano baalante qoqqowubbanni, Gargaroooshshu olantonni hattono Federaalete ga`labbote bissanni daggino wosinnaati.

Beeqqaano Sidaamu qoqqowira dagoomu beeqqonni 1.6 biliyoone ale birri fulonni ijaaroonni ga`labbote uurrinshuwa towaanyo assitino.

Seyoo

Giddoyidi hasattose harunsitino loosu kalaqaancho

Qiddist Gezzaheny

Kalaqe loosa manchu beettira aamantinosi eltooti. Manchi beetti surresi horonsi're loosannokki coyi nookkiti maanxannita di ikkitino. Kalaqanna huna mannu oosora ammantinote. Surre danchummate horonsi'niro kalaqa, seekka, qineessa mannu oosora aamantinode. Gurchunnino aamantino surre danchummate hosiisa hoongirola kalaqa agurreenna kalanqe uyiinonniire gumula ayirritara dandiitanno. Konne calla ikkikkinni surre danchummate aana hosiisa hoongirola hunotenna ba'ote kora ikkitanno.

Gobbate gede dirrate kawa mootimmano qansootu loosu agadhantenni loosu kalaqqanno gede jawaachishshanninna injeesitanni afantannoti addaho. Tenne woshshatto harunsitinoori haammatu wedellino loosu kalaqqe loossanninna loosiissanni afantanno. Kuni gobbate gede qansootu loosu hoonge ajishatenna miinju horonsiraanchimma luphi yino deerrinni buuxissanni afantanno istiraateeye ikkitinota huwantanni. Tenne lamala seyoote gafinkeno mitte loosu kalaqaancho wo'naalshi aana illachishanno.

Dukko Seble Maarqoositi ilante lophitinohu Hawaasi quchumiraati. Umi diriminni hanaffe layinkinna qixxaawote rosi geeshsha hakkonni Hawaasi quchumira afantanno addi addi rosi minnara rossino. Aanteteno Waachamo Yuniversite e'e dagitte sayinse woyi 'Public Health' rosu golinni 2013 M.Dnni umi digrenni maassantino.

Dukko Seble dagitte fayyimmanni maassantollana rossino handaarinni loosu hasidhanni yanna diadhitino. Hakka woyintenni albinni hanaffe giddose keeshshatino hasatto harunsite hadhino. Kunino seesa loosate woyi yannate yaatto garinni Dikoorete loosu hanaffinota hasaabbinonke. Togo assitara dandiitino gara kultanni "anjenni hanafe mini giddo mitoricho seesiisa baxeemma; konninni kainohunni tenne dandoo loosu widira soorra nooe yee hedumma; konni garinni anjenni hanaffe giddo'ya galtino hasatto ikkitinohuraati konne loosu hanafoommahu" yitanni xawissanno.

Rosunnino kalaqote loosinnino ammantanno maatenni fultinoti techoonketi seyoote gafi wosincho dukko Seble; konne loosu hanafate heddu yannara maatese qajeeltino rosinni loossara hasidhuronni ise kayinni giddoyidi hasattose harunsa hasidhannota ammansiisse hanaffinota hasaabbinonke. Konni gedensaanni lamenna sase loosu loosse leellishshino guma la'u woyte kayinni insano loosose baxxanninna irkissanni dagginata xawissanno.

Uurrinshu loosasine qaxartinokki korkaata kultanni; "kuni loosi rosantino yanna agarre uurrinshunni loossannihika ikkikkinni hasatto heedhuwa woshshamme (Jilu, ilamishshu, adhammete, kiifatto baxxitino qixxaawo) marranni loossannihika ikkasinni uurrinshu loosasine qaxarate di injaanno. Layinkihunnino ani xaa yannara loosu mine

fa'ne looseemmaha ikkikkinni dagoomittete qoolla horonsi're (onlayinete) bilbilunni woshshiniewa maranni looseemmaha ikkinohura loosasine uurrinshunni qaxarate didandaamanno" yitanno.

"Duucha woyte ninke dagoomi jawiidi rosu uurrinshanni ronse fullihu gedensaanni loosoho yaa birote ofolline woraqatunna biirete ledote calla kikkisama lawannonsa. Ikkollana babbaxxitino kalaqonna addi addi angate ogimma horonsi'ne loossiro roore horonsiraano ikkinannita di afino. Ani umi yannara loosu hanafoommahu umi'ya dandoo calla horonsiratenniiti. Qajeelsha diadhoomma; kayinnilla ogeeyyete aleenniiti biifise looseemmahu. Ane ledote loossanno oosono loosoho haaruuddeho; ani umi'ya qajeelseennansaati loossanni afantannohu. Xa kayinni insanni ogeeyye ikkite anenni kaa'litanni afantanno. Konni daafira ani umi'ya gumaamete yee adheemma. Garanko maate ronsoonni ogimmanni calla loossara hasidhanno; kayinnilla loosse leellishittansaro insanni galagalte ate qotira uurrinannokki korkaati dino; loose leellisha'ya kaa'litinoo" yitanno.

Tenne lame diro ale ikkitino yanna giddo loosu ledote noose keeshsho xawissanni; "kulummahente gede ani suuqeno difa'noomma, kageeshshi yanna dagoomittete qoolla horonsira, loosi'ya aana egeensiishsha loossanni keeshshoomma. Addi addi qixxaawo heedhuwa woshshamanni loossanni afameemma. Ikkirono suuq fa'ne loossanno manninni taalo loossanni noomma. Daganniwa noo adhamooshshino danchaho.

Tayxe diro mixote amadoomma hajubba mereerinni mitte Suuqe fane daga hasidhannowa afidhannoo gede injeesate. Konne calla ikkikkinni qajeelsha hasidhe bilbiltanno mannotino noo daafira qajeelshu uurrinshano mitteeni fanate hedote nooseta kultanno. Wo'manti daganke dagoomittete qoolla horonsiraano ikkitinokki daafira iillonke halashshate onlayinetenni ledote hasidhannonke hajamaanora afameemma uurrinsha fanate hedote nooe yitanno. Aantino yannara xaandemmo woyte suuqeno qajeelshu uurrinshano faneenna xaandemmo... hahahahaha"

Dukko Seble techo lamu diri albaanni dikoorete loosu hanaffu yannara angasera noohunni 30 kumi birrinni hanaffinota coyidhanno. "Anga'yara nooha 30 kume birra calla amaxxe Addis Ababa Merkaatote dikko harumma; mareno loosoho hasiisannoha shiimammaadda uduunne hidhe gatino uduunne kirunni adhamni loosu hanafumma. Loosu hee'ranno woyte kirunni adhamni, daanno woxinni qole ledote uduunne hidhamni xa hasiisanno uduunne woshshoomma. Xaa yannara 1.5 miliyoone hendannihu dikoorete uduunni noo'e. Anga'yanni looseemma uduunnino hee'ranno. Lawishshaho; daraaro worranni uduunnichika horonsi'ne hunnoonniha Shampayinetenna woloota uduunnichika horonsira seesiise looseemma.

Dukko Seble Maarqoos

Xaa yannara gobbayidi uduunneno eessine loossanni afameemma. Konni daafira 30 kumi birrinni hanafoomma loosinni xaa yannara xaphoomunni 2 miliyoone cappitaale iilloomma" yitanni hanafose gara kultanno.

Rooru loosoho hasiisanno uduunni siwiila ikkinohura mitte hinge hirre worranni uduunneeti; gatinoha kayinni Merkaatotenni abbiisanni loossannota coyidhanno.

Techoonketi seyoote gafi wosinonke aantino yannanni babbaxxitino ajuuja nooseta xawisse umihunni konne amaddino loosose addi addi hayyonni iillose Hawaasi quchuminni sa'e wole qooxeessu qoqqowubba halashshite loosatenna konninnino 20 ikkanno qooxeessisera loosu afidhinokki wedellira loosu kaayyo kalaqate heddannota hasaabbinonke. Hattono qajeelshu uurrinsha fante konni handaari aana bobba hasidhanno qansoota qajeelsate hasatto nooseta kultinonke.

Jeefoteno sokkasenni Baxxinohunni ane gedee wedelli hasattonke macciishsha noonke yitanno. Umihu lophote kaimi roso ikkirono hakko calla agawamme gata dinonke. Xaa yannara gobbakeno afantanno akati garinni heeshshi yine loossanna shiimurinni ka'ne lopho dandiinannita wodancha hasiisanno.

Hattono giddonke noorichi maati? maa loonsummoro gummaa'manna lopho dandiineemmo yine meessaneeto macciishsha hasiisanno. Konni gobbaanni yanna teknooloojennita ikkase bikkinni tini ilama noonke injoo horonsira noonke. Togo yaa dagoomittete qoolla danchummate horonsira, loosu widira soorra dandiineemmo.

Lawishshaho; Ani techo loossanni afameemma loosi aana qajeelsha diadhoomma; hasatto'ya ikkino daafira dagoomittete qoollara xallinanni Viidiyo seekke la'eeemmo; loosate lowo geeshsha kakkayissanno.

Konni gobbaanni giddonke galtino hasatto aana harammaadda qajeelshuwa adhatenni noonke dandoo bowirsira dandiineemmo. Konni daafira techo heeshshi yine shiimu coyinni ka'ne harancho yanna giddo jawa deerra iilla dandiineemmota qaagiissate baxeemma" yitanni sokkase sayissino.

Ninkeno togootanna labbeemme loosu kalaqaano lawishsha assine adhamna rosichonsa beeqqa woloota duucha loosu hooggino wedella kakkayissannonna jawaachishshanno yine hedatenni wedellitte sable loosu kalaqo wo'naalsha nabbawisiinsammo'nera dandiinoommo. Dancha roso adhitinoonni yine hexxo assineemmo; keerunni.

Woganna Turizime

Ambericho ilaala – 777 dirima

Abbebech Maatewoos

Lamu dirira albaanni zoonete gashshooti, amaalet mini, daganna fullahaano qooxeessaho noota cibbantino jiro co'o assine horoonsi' ranna meessi dhukinni uurrate gaabbo galtunsa. Qoqqowu mootimmani gaammanni baajeetenni calla millisate hajo, ledote miinju buicho aana illachisha hooga, loosu hoongi kiiru luphiimu bikkinni lexxitanni daa lowontanni yaachishshunsa.

Kuri Wodiidi daganna dagoomi qoqqowi Kanbaatunna Xenbaarro zoone gashshooti, amaalet mini, daganna fullahaano miinju gade assirino doogo gobbaanni eo wole doogonnino daa noose yitanno hedo burqisa hanaffu. Konnirano zoonete giddo afamannoha mitto jawa dhaggete ilaala latisate heddu; konne 18 kume hekitaare diwanno ilaala latinse wo'ma ikkitinota turistete iillo assineemmero giddosi kalaqantara dandiitanno bizinese jawa ikkitara dandiitanno yitanno hexxo galtunsa. Latate dooramino ilaalino Kenbaatunna Xenbaarro zoone ofollo ikkino Duraamete quchuminni sette kiilomeetire xeertinyi aana afamanno Amberricho ilaala ikki.

Konne latisate mixi'noonni yanna 2012 M.Dnni koronu taraawo kalqoomunna gobboomu deerrinni jawa yaaddo ikkitino yannaatinka; koronu yaaddo ikkirono zoone amaddino mixora kayinni dancha hedewelcho ikke afaminota Kenbaata Xenbaarro zoone gashshooti, budunna turizimete halammenni latanno Ambericho ilaali Ikko turizimete basenna haanju latishshi pirojekite borro mini loosu harisaanchi kalaa Zemedede Heeramoo xawisanno.

Kalaa Zemedede coyi' rino garinni; zoone haammata fullahaano fultinote; korona harunse haammata zoonete fullahaano zoone daggannoka; 42 doktoranna piroofeeserootu fajjonsanni zoonete afante zoonenniha cibbamino dhuka xiinxallate qooxeessaho sase agannara keeshshinota; yannateno 200 qooli nooseta mitte sanade qixxeessini.

Umihunnino Ambericho albi ayimma widira qola noonke yitanno hedo amande; ilaalu buichubbate, xashshuwate, fooncuwate ilaala ikka noosi; konni daafira barzaafenna wolootta gawajjaano coyibba hunne waa burqisannore jawaachisha noonke yitanno hedo daggu. Layinkihu qole ilaalu albi Kembaatu daga dagge heedhino umi ilaala ikkasi bikkinni tenne dhaggessina budesi, donasi konni aana ledatenni daa'ataano roore goshoosha dandiinanni yitannotenni latisate loosira e'noonni kalaa Zemedede huwachishanno.

Wodiidi daganna dagoomi qoqqowi woganna turizimete biiro turizimete dikko ogeessi kalaa Iyyaasu Selemooni turizimete handaarinna 18 dirrara loosino. Ambericho ilaali dirimi loosami yannanni kayse egennino; zoonete gashshootinna amaalet mini hattono zoonete budunna turizimete biddishshi umi deerrinni tenne hajo loosisatenna xaphooma konni qooxeessira miinja kalaqate ragaanni turizime mitte latate kaayyo ikkitinota hedatenni maa assino yaatenni xaphooma amaalammete bare assitnota qaaganno. Isino amaalammete bare aana beeqqino. Hakkiinnino gobbate gidonna baara wido heedhannori zoonete fullahaano gamba yite tini hanafo heedhuro hiitto assineeti dagannita miinjuni latate hattono zoonete dagoomitte qarra tirreemmohu yitanno hajo aana jawa pirofayile/sanade qixxeessitino; tenne sanade kaima assatenniiti loosu giddera e' inohu.

Konne baala harunse gumulantino loosanni konni ilaali aana 777 dirimi ijaaramino. Kalaa Zemedede xawishshi garinni; ilaaluno 777 dirima yaamamatennino woshshama hanafino; dirimu batinye fushshinanni woyneno kalqetenni layinki Afrikunni umiha yaamamatennino woshshamanni no.

Kuri 777 dirimubba ijaarate 4.2 miliyoone birre fulo assinoonni. Konne looso hallanyu ijaaraano 50 miliyoone birrenni diloossanno yiinohu kalaa Zemedede; mittu kumi wedelli, zoonete fullahaano injinerootu, qineessaano beeqqite ijaartinota coyi' rino.

Kalaa Iyyaasu wodiidi daganna dagoomi qoqqowi budunna turizimete biirora tekiniikete irko assanni keeshshinota xawise; woxu deerrinni zoonete gashshooti zoonete daga qineesse loosasine aganu damoozinsanni xe'isse; dagoomu wolqasinni woxisinni uduunnicho shiqishatenni deete amanyootinni Amberichu ilaali pirojekite ijaaroonnita buuxisino.

Pirojekite federaalete mootimmannino ikko wolootta irkisaano uurrinshuwanni di-irkisantino yanno; xa seeru wodho qixxeessinoonni; zoonete gashshooti baajeette gaamanno; konni ledote dagatewinni gamba assinanni woxi hee'ranno; turizimetenni gamaba assinanni woxi hee'ranno yeeno loosu harisaanchi xawisanno.

Loosu harisaanchi yiino garinni; ilaalu badheenni noo xawi baaru gaxi aleenni 2 kumi 600 meetire gottinyi aana afamannoha ikkana; ilaalu bixichi qole baaru gaxi aleenni 3 kumi 58 aana afamanno. Konni gottinyi aana ikkasi lowontanni qiidado assannosi yine hendirono qiidannoha dikkino; guunjo dagganno hadhanno ikkinnina hakkeeshshi geeshsha qiidadoho yinanni darga dikkino. Itophiyu daga hagiidhitanno biifado bayichooti. Qooxeessu dagoomino wosina ayirrisate budi noosiha ikkana; daa'ataanonno faradunni, kaameelunninna wkl daa'ata dandiitanno bayichooti.

Bayichu maala'lisannohonna kalaqamu jironni baraa'noho; ilaalu aana 777 dirimubba loosni yannara haammata amma'note, budunna

dhaggete sokkuwa hedote giddo worroonni. Hunda konni bayichi aana Kenbaatu daga daggu woyte lamala gosubba noosinka; ilaalu aani dirimi mittu lamala insa riqiwo amadanno; dirimubba Amberricho ilaali aana ijaarranturono ilaalu bixichi aana iillinanni woyte wolootta lee ilaalla leeltanno. Ambericho lede qooxeessu aana lamala babbaxxitino ilaalla afantanno. Layinkihu lamalu kuri lamala ilaalla riqiwanno. Sayikkihu lamalu qole ilaalu aaninni burqite worrorrite daaddannore "Lemele Lega" yine woshshinannire woy lamala buichubba qiriwanno gede assinoonni.

Loosu harisaanchi yiino garinni; "Ambericho" yaanno qaali lame qaalla waaxooti. Umihu "Amba" yaannoha ikkana layinkihu qole "Aricho" yaannoho. Kenbaatu afiinni "Aricho" yaa arrishsho yaate; "Amba" qole bayichoho yaate. Konni daafira mittu manchi ilaalu bixicho fuliro soojjaatoonnino ikko galchimi ragaanni arrishsho la' a dandaanno. Ambericho aana afamino manchi arrishsho fultannano e'annano afira dandaanno; Kenbaatu afiinni Ambericho yaa "Aricho Amba" woy "Arrishsho afantannowa" yaate yee kalaa Zemedede huwachishanno.

Hundi Kenbaatu daga umi dagginoonni heedhinohu konni ilaali aana ikkinte gede bude, amma'notenna dhaggete donnanna ikkitubba noonsanka; mootimuwansa mootoonsitino, mootimuwansara hajajante galtino, hasiissannonsa giwire baattino, dancha loosinohu hatte basera baraarino, jaddaasine qorichishantino, mootimma soorantino; konni daafira qooxeessu mootimmate mootoonshi amanyooti noosi. Konninnino dhaggete horubba noosita huwata dandiinanni.

Ilaalu wolootta haammata jirubbano noosi; manchu kaysinokkitti 200 hekitaare meddi yaanno qoqqowamino dubbi, giddosino Kewelchunna wolootta dubbu saada; 350 roortanno xagichimmate hossara dandiitanno mu'rono afantannoho; goduwa, xawubba, wkl noota huwachishanno.

Ambericho ilaali aana xaa geeshsha gumulaminohu ilaalu latishshi umi gafaati. Ilaalu lamala qara qara ilaallano amadinoho. Wolootta ilaalla la' a dandiinannihu ilaalu bixichi aana iillinanni woyte ikkinota loosu harisaanchi buuxisanno.

Aantete wolootta haammata pirojekitubba mixi'noonni kalaa Zemedede buuxisanno. 10nni 20 miliyoone ale birre geeshsha millissannori sase ale ikkitanno mootimmannita ikkitinokki uurrinshuwa qooxeessaho loosonsa hanaffannotano buuxise; lawishshahono Cheek Ripablike haanju haruminni, Ayarar yinanni uurrinshano hattonni propozaale shiqishshinota xawisanno.

Babbaxxitino kalqoomu uurrinshuwa giddo loosanno Kenbaatu fullahaano noota buuxise; konninnino kalqoomu deerrinni propozaale shiqisha dandiisanno dhuki nootano huwachishino. Konne baala harunseno Ambericho ilaali hasiissanno coyibba amadinoha turistete iillo ikkanno yine agarranni yaanno.

Illote basera doogo, caabbichu, shae buna anganninna mannu gangalatanno bayichubba hasiissannotano coyi're; kuri mereerinnino konni dirinni gama loosannita buuxisino. Mannu tenne basera gala hasirara dandaanno; dukkanu giddo galtannori no; mine gala hasireemmo yaannohuno daara dandaanno; konnira sheekku suudi noonsa minna loonseemmo yee xawisino.

Dagoomu aana illachishino turizimete loosooti

loonseemmo; tenne base aana batinye ijaarsha diassineemmo; Farashsho dice'neemmo; konne shiqisha dandiitannorena hasidhannore kayinni xaadisate loonseemmo yee xawisanno. Dagoomu aana illachishshino turizime daa'ataano baatto loosidhe galtinori heedhanno heeshsho la'anni daa'attannowa ikkinota buuxise; qooxeessu weesenniho, weese hoganni, itanni dagooma horaameessa assanni daa'atanno gede assa hasiissanno; kuni baalu sanadete giddo garunni woramino; konni daafira dagoomu qara beeqqaancho ikke fufanno yaatenni huwachishanno.

Federaalete mootimma turizimete hajo jawa hajo gede amadase ninke zoone turizimete hajo aana roore loosanno gede assino; zoonete woganna turizimete biddishshi baca turizime latissanno uurrinsha uurrise loosanni noohuno konni kaiminni la'amannota xawisanno. "Mootimmate mixo ledo xaadde, lawishshaho ani loosu harisaancho ikke massageemmo progiraame batinye loossa woganna turizimete biddishshi aana loosantannoreeti. Zoone tenne hajo callichose loosanno uurrinsha uurrisate geeshsha iillitinohu qaru korkaati mootimmate gobboomu mixo ikkitinohuraati yaanno.

Hanja latishsha lainohunni Ambericho ilaali latishshi sanade aana xawadu garinni worroonni yaannohu kalaa Zemedede; 18 kume hekitaare ikkannoha Ambericho ilaala wo'munni wo'ma gobbate giddo haqquwanni diwate mixo nootano coyi'ranno; gobbate giddo afantanno haqquwa yine miinjaho kaa'litannore diagurreemmo yiinohu loosu harisaanchi; lawishshaho Leemmiichu batinyunni latanno gede assinannita buuxisanno. Bushshaho kaa'lanno yine Korche calla dikaanseemmo; Leemmiicho kaasa hoongummoro loosu hoongi kiiru ajisha didandiineemmo yaanno. Konni daafira hanja haruma lainohunni 50 anga xibbuunni yinanni deerrinni haanju harumi latishshi loosonke ikkanno yiinohu loosu harisaanchi; konnirano chigginyete mereershuwa uurrinanni loosanni hee'noommo yaanno. Mootimmate uurrinshuwa konni ledo qineessinanni hee'noommo. Batinye loosanke xaphoomu ministirchi dokiter Abiy Ahimed haanju harumi amuraati ledo xaadissannoreeti yinanni.

Bayichu Itophiyaha haaro turizimete iillo ikkanno yee xawise; konni ilaali aana afamino manchi 3 kume 58 meetire gottinyi aana fulanno woyte lowo geeshsha qiiddanosita agarranni; ikkolla ikkinnina ilaalu diqiiddanno; konni hawadinni nafa guunjo daasenna harase gobbaanni hakkeeshsha qiidu noo base dikkino yee huwachishanno.

Ilaalu haammata Itophiyu daganninna gobbaydi qansootinni daa'atamanni afamannotano kalaa Zemedede buuxisanno. Isi yaatto garinni; 2013 hanafe xaa geeshsha 300 kume ali manni daa'attino; haammatu manni ilaalu bixichi aanano xawu aanano dukkana kaasanni galino; kamfayire/giira qasidhino; hagiidhitino; babbaxxino hodhubba assinoonni. Tenne daa'ataano mereerinni 570 ikkitannori qole diyaspooraho; 90 ale qole gobbaydi turistootino daa'attino yaatenni xawisanno. Daa'ataano ilaala daa'attinohu konne ilaala yutuubetenni, tuqu xaadinni egensiisa dandiinoonnihura ikkasi coyi'ranno. Daa'ataanote doorsha ikkanni dayinota buuxisino. Daa'ataano tenne base daa'attanno woyneno ikko daa'atate dagganno woyte hobbaatinsa agaraminoha ikkasino kalaa Zemedede xawisatenni Itophiyu daga tenne iillo daa'attanno gede woshshatto shiqishino.

ISPOORTE

Memi heewubba kakkayissanno yinoonniti "Giraandi Silaami" heewo

Demmellaash Demmeqe

Muli yaana kawa seedu xeertinyinni Memi (Tiraaki) heewo kalqete aana ajjayi daase xeertinyu beeddakko ikkitino atileetooti aana kalaqino qeechi xabbe leellitino. Konni korkaatinnino haammata tiraakete atileetooti yannantenni albansa doogote aani heewowa qolate gadachantino. Kunino Itophiyunna Keeniyu gedee gobbuwa kalqoomu tiraakete heewora noonsa guma qiissate widoonni jawa qeecha kalaqasi duuchu ammanannote. Kunino oliimpiketenna kalqoomu shaampiyoonna labbanno heewubbara leellinoho. Kawiinni sainohunni seeda xeerto baxxinohunni 5 nna 10 kumi meetire heewubbara oliimpikete giddonni fushshe hunate jifo iillitinsate coyidhanni keeshshansa anfoonnite.

Muli yannara Ameerikunni macciishshinoonni odoo kayinni tiraakete heewubba kakkayissanno yine hexxo tungoonni. Tiraakete heewubba dhaggenni jawa baraarsha afisiisannohu Giraandi Silaami (Grand Slam) heewo albiidinke Dotteessi aganinni Ameerikaho hanafantannota faajje assinoonni.

Tini heewo muli yannubba gedensoonni heewote kiiri anjenni kainohunni

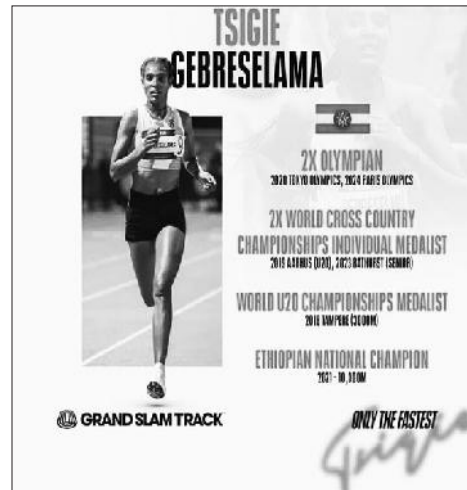
qiidanni keeshshitinota tiraakete heewo kakkayissanno yine agarrannita ikkitanna, sa'u yannara shoole hige oliimpikete qeelaancho ikkino atileetichi Maykil Jonseninni xintantinote.

Tini "Track Grand Slam" heewo Oroppu diru kiironni daanno Dotteessa 2025 tiraaketenna halallu heewo gamba assite harisantannota egensiinsoonni.

Heewo gatamarroonni tiraakete hettisamaano atileetooti leellatanno gedenna irko assannonsaha afidhanno gede kaa'late ikkana, shoolu dirinni mitte hige harinsanni oliimpikera gurhotenni "Grand Slam Track" te liige dirunni shoole hige harinsanni. Kunino jajabbaana atileetooti marro marro higge hettisantannona babbaxxitino kaayyubba afidhanno kaayyo fananno yine ammannoonni.

Heewo lamente koo/teenni 100 meetirenni kayise 5 kumi meetire geeshsha doddanno atileetooti heewote dirinni borreessiisino woyyaabbino yanna garinni koyisante woy massagaanonsa widoonni beeqqote kaayyo afidhanno gede kaa'litanno.

Itophiyu atileetitte Tsigge Gebreselaama tenne heewora balaxxe borreessamatenni umikki atileetitte ikkase egensiinsoonni. Hatto isente gede baalu tiraakete heewonni

flute doogote heewo aana illachishshinorinna illachishate heddirin haammata beeddakko atileetootino tiraakete heewowa higganno yine agarranni.

Marro marro qolte tiraakete heewo kiiri ajjanni no qajeelsiisaanonna atileetootira tini heewo woyyaabbino kaayyo haadhe dagginota yitanni babbaxxitino ogeeyye hedonsa uyitino.

Xaphoomunni 96 atileetooti beeqqo assitannoti haaro Tiraaki Giraandi Silaami liige shoole giraandi silaami heewubbanni umikki diri 12.6 miliyoone doolaare

baraarsha qixxeessase odeessinoonni. Mitte mittente heewora xaphishshunni 3 miliyoone doolaare shiqanno woxi baraarshaha shiqino.

Losianjelsete quchuma ofollaancha/ barcima assidhinoti tini tiraaki giraandi silaami heewo 30 miliyoone doolaare ali investimente heewote qixxaabbannota buuxisiisino.

Leetis reen yinanniti atileetiksete dagoomitte qooli sai Wocawaaro aganira fushshino mashalaqqe garinni heewo Losianjelesete; Jamayika Kingisten nna Ingiliizete Berningihaam giddo Badheessu again lame lamalanna Onkoleessu aganinni lame harinsannita odeessinoonni.

Tiraaki giraandi silaami heewo atileetootu mitte heewo handaarinni shoole giraandi silaami liige qeelturo 400 kumi mAmeeriku doolaare afidhanno yinoonni. Mitte liigenni giraandi silaami baraarshi woxi 1kihu 100 kume Ameeriku doolaare, 2kihu 50 kume Ameeriku doolaare, 3kihu 30 kume Ameeriku doolaare, 4kihu 25 kume Ameeriku doolaare, 5kihu 20 kume Ameeriku doolaare, 6kihu 15 kume Ameeriku doolaare, 7kihu 12 kume 500 Ameeriku doolaare, 8kihu 10 kume Ameeriku doolaare ikkannota mashalaqqubba xawissino.

FAYYIMMA

Mundee ge'ate dhibba

Qiddist Gezzaheny

Mannimmanke giddo dooyitanno mundee addi addi reqecccissatanno korkaatanni kainohunni mundee massite qoltanno nigganke giddo ge'ara dandiitanno.

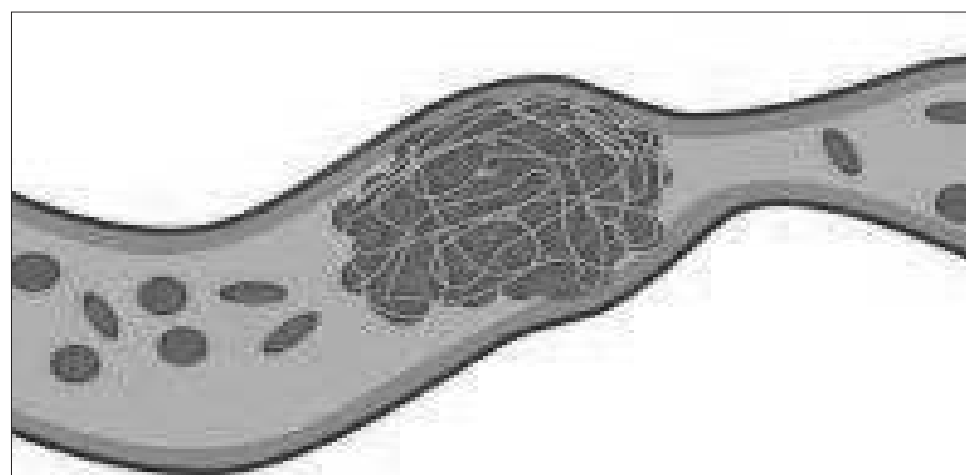
Kuni mundee ge'ate akati mundee sayissanno nigga giddo kalaqamanno yannara goginkera mule ikkitinore mundeete nigga woyi liixe afantannore mundeete nigga gawajjitara dandiitanno.

Duucha woyte mundee ge'ate dhibbi lekkuwankenni wodaunniwana shombu widira dooyitanno mundee massitannori lixxinori mundee qoltanno seella gawajjitannoha ikkana "Deep Venous Thrombosis (DVT)" yine woshshinanni.

Mundee lekkuwanke lixxino mundee qoltanno mundeete nigga giddo ge'anno yannara hasiissannota mundeete doyocho gufisatenni aleenni ge'ino mundee murante wole mannimate kifilla hadhe gawajjo iillishshara dandiitanno.

Mundee ge'ate dhibbira reqeccaawa leddanno akatubba mereerinni:-

- seeda yannara milli yaa hooga; lawishshaho, xissote woyi hiiqqammete korkaatinni daallasu aana 3 barri ale keeshsha;
- Muli yannanni assinoonni luphiima darre xagisatenna seedu horophillu hodhishshi;
- Babbaxxinohu kaanserete daninna ledote

- xissuwa;
- godowinni hee'ra;
- Addi addi xagga, lawishshaho; mite mite maatete damboowishshi kiniinna, hormoone riqiwate uyinanni xagganna w.k.l...
- Sijaara wiliishsha;
- luphiima mannimate qelpheepho lexxanna diru xiiwa (65 dironna hakkuyi ale ikkinonsa manni)
- Konni alba mundee ge'ate xisso kalaqantinoha ikkiro woyi sirchunni dayinohu mundee ge'ate xisso dani hee'ra qarunni kullannireeti.

Mundee ge'ate dhibbi malaatta Lekkuwanke lixxino mundeete nigga giddo mundeete ge'a kalaqantanno yannara

mundeete doyocho gufissanno daafira konni ledo amadantino malaatta kalaqantara dandiitanno. Lawishshaho; mundeete ge'anni gawajjantino lekka aana luphi yite leeltanno darshe, gogu iibbanna kikkisamate yannara macciishshantanno xisso qara malaattaati.

Ge'ino mundee murante shombu niggawa hadhanno yannara foolu ta'ate, gagasu giddo macciishshantannoti foo'late ledo amadantanno qasira, mundee karsino aakkonna wodaanu gana ranke lexxa kalaqantara dandiitanno.

Mundee ge'ate dhibbira xaginaatu Aleenni xawinsoonnire mundeete ge'a dhibbi malaatta la'neemmo woyte rahotenni fayyimmate mereersha ha'ne xaginaatu buuxo assira hasiissanno.

Mundee ge'ate dhibbi hee'rasi buuxate babbaxxitino mundeetenna lekate buuxo hattono hajanjanni buuxo assinihu gedensaanni

rosamino su'minni mundee shaashshitanno yine woshshinanni xagga xagisaanotenni hajanjankera dandiinanni.

Tini xagga Marfetenna egemminanni kiniinnanni qixxaabbinota ikkitanna loosonsa loosannohu mannimmanke kalaqamu harinshonni ge'ino mundee maniisite hoolta geeshsha wole haaro mundee ge'annokki gede gargarateeti.

Mundeete ge'ara xaginaateho hajanjanni xagga roore anga 3 nni 6 agana ikkitanno yannara uyinanniha ikkana sufo noonsare mundeete ge'ara reqecccissatannorena ittinsara dandiinannikki akata buuxotenni anfanni yannara xagisaanote hajajonni heeshshote dirira adha gadacho ikkitara dandiitanno.

Tenne xagga xagisaanote hajajo garinni garunni adhanna hasiissanno harunso assa hasiissuro xagga adhinanni yannara babbaxxitino mannimate kifillanni shotunni mundeete du'nama kalaqanturo rahotenni fayyimmate ogeeyyera egensiisa hasiissanno.

Mundee ge'ate dhibba gargadhate assa hasiissanno qoropho

- Sijaara wiliishsha agura
- Qelpheepho ajishanna mannimate guunte assa

Hattono mundee ge'ate dhibbira luphi yino deerrinni reqeccaabbino xagisaraano lawishshaho; kaanserete xissamaano woyi xissote korkaatinni hospitaalete goxxino xissamaanora mundeete ge'a gargate mundee ge'ate dhibbira hajanjanni xagga shiimu bikkinni xagisaano hajajara dandiitanno